Unit Name:- Safety Practice and Hand Tools

आउटकम Learning :-1.सेफ्टी Precaution चे पालन करून ड्रॉईंग नुसार अचूक प्रोफाइल तयार करणे, (NOS: PSS/N2001)

Exercise 1.1.07

⚡Exercise 1.1.07 – Rescue a Person and Practice Artificial Respiration

☐ Objective / उद्दिष्ट:

- ☑Rescue a victim from electric shock
- ☑विजेचा शॉक लागलेल्या व्यक्तीचा बचाव करणे
- ☑Apply artificial respiration methods:
- ☑कृत्रिम श्वसनाच्या पद्धती वापरणे:
  - Nelson's arm-lift back method – नेल्सन पद्धत
  - Schafer's method – शाफर पद्धत
  - Mouth-to-mouth method – माउथ-टू-माउथ
  - Mouth-to-nose method – माउथ-टू-नोझ
  - Revive breathing during cardiac arrest – हृदय बंद पडल्यास श्वसन पुन्हा सुरू करणे

☐ Requirements / लागणारे साहित्य:

Materials / साहित्य	Quantity / प्रमाण
Control panel setup / कंट्रोल पॅनल	1 No.
Motor / मोटर	1 No.
Rubber mat / रबर चटई	1 No.
Wooden stick / लाकडी काठी	1 No.
Persons for demo / प्रात्यक्षिकासाठी व्यक्ती	2 Nos.

Task 1: Rescue a person (mock victim) from live supply (simulated)

कार्य 1: विद्युत प्रवाहात अडकलेल्या पिडीत व्यक्तीची (mock victim) सुटका करणे (simulated - प्रत्यक्ष supply बंद करून supply आहे असे गृहीत धरून सराव करणे)

1. **विद्युत शॉक मिळालेल्या व्यक्तीचा (खोटी पीडित व्यक्ती) निरीक्षण करा. परिस्थिती लवकर समजून घ्या.**

2. **पुरवठा बंद करून किंवा कोणत्याही इन्सुलेटिंग वस्तूचा (रबर चटई, लाकडी काठी) वापर करून, पीडिताला सुरक्षितपणे लाईव्ह उपकरणापासून दूर करा. (चित्र 1)**

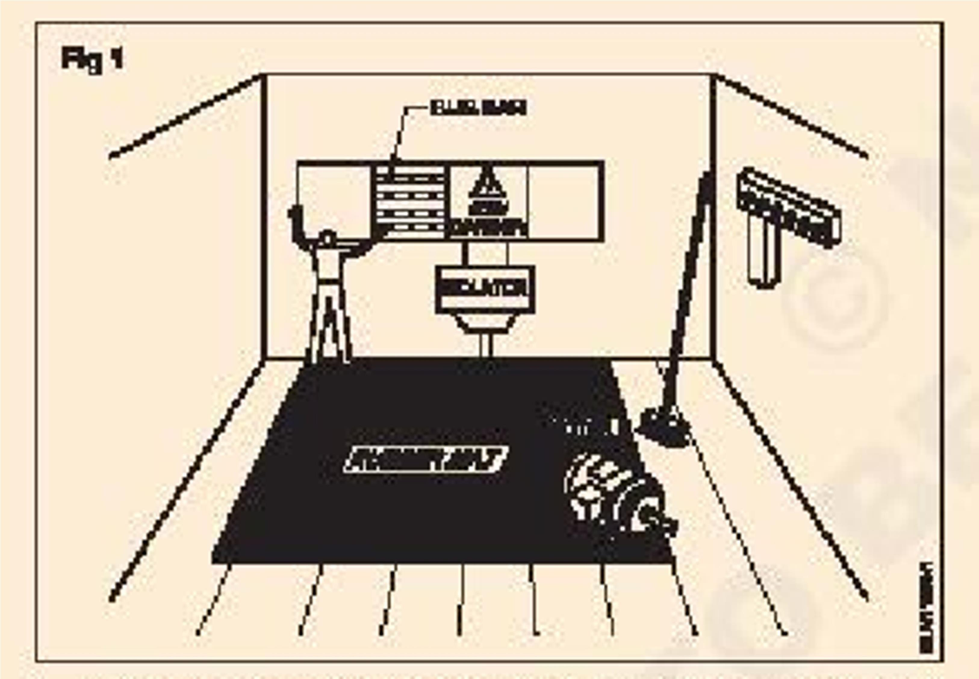

दक्षता :

- **मेन स्वीच खूप दूर असल्यास तिकडे धावून वेळ वाया घालवू नका.**
- **सर्किट बंद केल्याशिवाय किंवा पीडित व्यक्तीला उपकरणांपासून दूर केल्याशिवाय त्याला उघड्या हाताने स्पर्श करू नका.**
- **इन्सुलेटेड वस्तू वापरून पीडिताला उपकरणाच्या संपर्कातून दूर ढकला किंवा ओढा, पण दुखापत होणार नाही याची काळजी घ्या.**

३. जखमी व्यक्तीला शारीरिकरित्या जवळच्या सुरक्षित जागी हलवा.

४. जर जखमी व्यक्ती बेशुद्ध असेल आणि श्वास घेत नसेल, तर ताबडतोब कृत्रिम श्वासोच्छवास पद्धतीचा अवलंब करा .

Task 2 :- होल्गर नील्सन (पाठ दाब-हात उचल Nelsons Arm lift back pressure) पद्धतीने बेशुद्ध व्यक्तीला कृत्रिम श्वास देऊन श्वास परत आणणे.

Fig 2

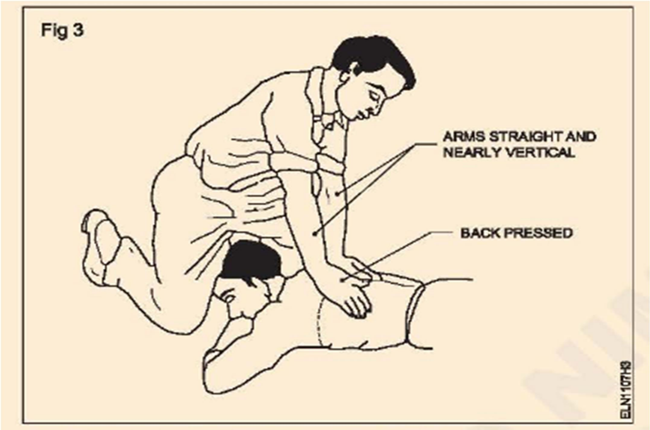

Fig 3

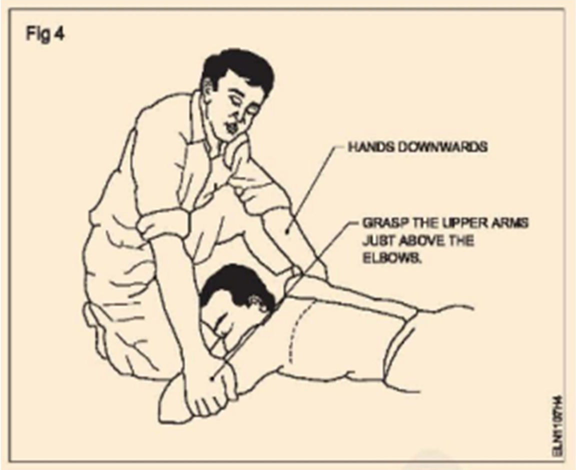

Fig 4

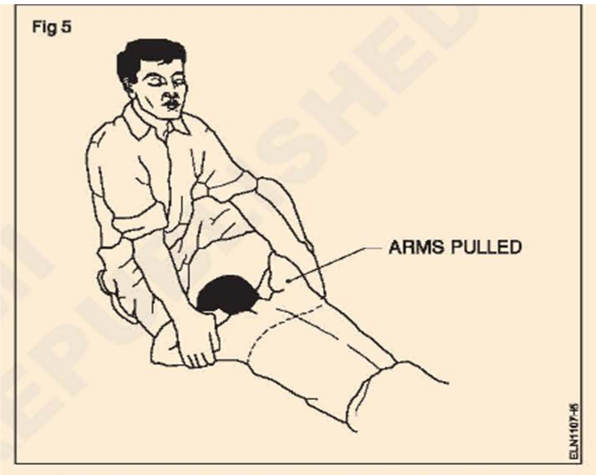

Fig 5

Task 3 :- शेफरस (Schafer's) पद्धतीने बेशुद्ध व्यक्तीला कृत्रिम श्वास देऊन श्वास परत आणणे

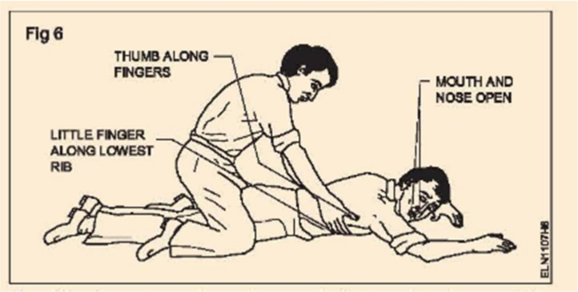

Fig 6

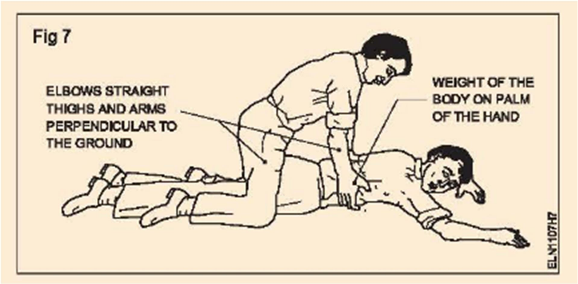

Fig 7

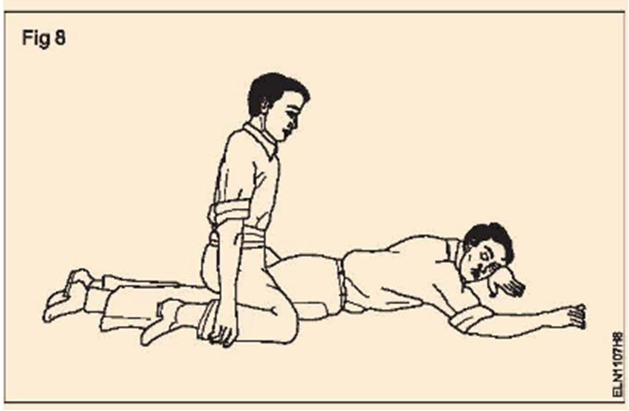
Fig 8

Task 4 :- Mouth-to-mouth method – माउथ-टू-माउथ पद्धतीने बेशुद्ध व्यक्तीला कृत्रिम श्वास देऊन श्वास परत आणणे.

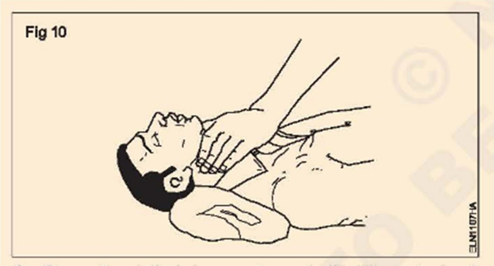

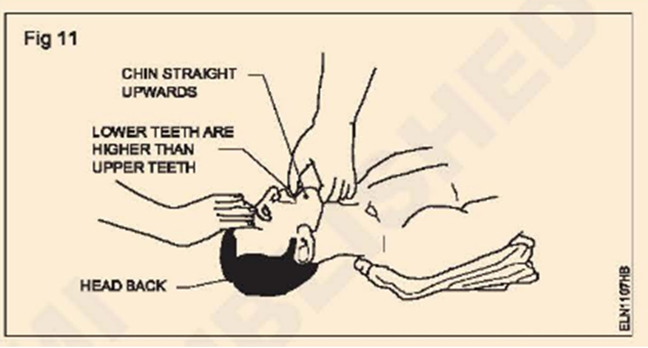

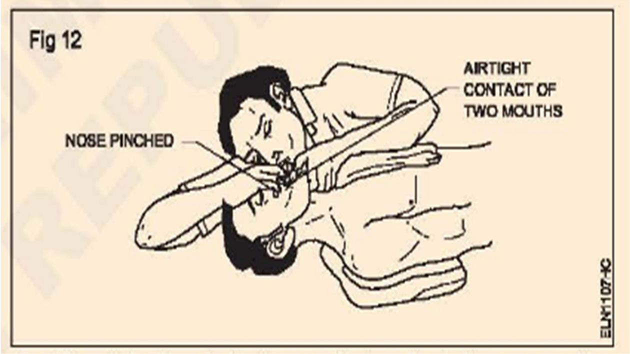

Task 5 :- Mouth-to-Nose method – माउथ-टू-नोज पद्धतीने बेशुद्ध व्यक्तीला कृत्रिम श्वास देऊन श्वास परत आणणे.

figure 12

जेव्हा पिडीत व्यक्तीचे तोंड उघडता येत नसेल किंवा blockage असेल तर या पद्धतीचा वापर करा

- १. **नाकातून श्वास द्या:** बाधित व्यक्तीचे ओठ आपल्या एका हाताने बंद ठेवा. आपले ओठ त्यांच्या नाकाभोवती घट्ट बंद करून त्यात हवा श्वाससहित फुंका. (आकृती १२). **छातीचे निरीक्षण करा:** प्रत्येक वेळी फुंकल्यावर बाधित व्यक्तीची छाती फुगते का ते पहा. छाती फुगल्या नंतर आपले तोंड दूर करून हवा बाहेर पडू द्या.
- 2. ही प्रक्रिया दर मिनिटाला **१० ते १२ वेळा** (दर ४-६ सेकंदांनी एकदा) या वेगाने पुन्हा करा.
- 3. बाधित व्यक्तीचा प्रतिसाद मिळेपर्यंत किंवा वैद्यकीय सहाय्यक येईपर्यंत ही क्रिया सुरू ठेवा.

या प्रक्रियेसोबतच एखाद्याला ताबडतोब वैद्यकीय मदतीसाठी (एम्ब्युलन्स) बोलावण्यास सांगा.

Task 6 :- Resuscitate a victim who is under cardiac arrest (हृदयाचे ठोके थांबलेल्या (कार्डियाक अरेस्ट) बाधित व्यक्तीला पुनर्जीवित करणे.)

.

जेव्हा हृदयाचे ठोके थांबले असतात, — तेव्हा त्वरित कार्यवाही करा. In cases **where Heart has stopped beating — You must act immediately.**

कार्डियाक अरेस्ट (हृदयाचे ठोके थांबलेल्या) ओळखण्यासाठी त्वरित तपासणी

हृदयाचे ठोके थांबल्याची खात्री करण्यासाठी खालील तीन मुख्य लक्षणे त्वरित तपासावीत:

१. **मानेतील नाडी बंद (Cardiac pulse in Neck):**
बाधित व्यक्तीच्या मानेच्या बाजूला (श्वासनलीच्या बाजूला) नाडी अजिबात उरणार नाही. (आकृती १३)

Fig 13

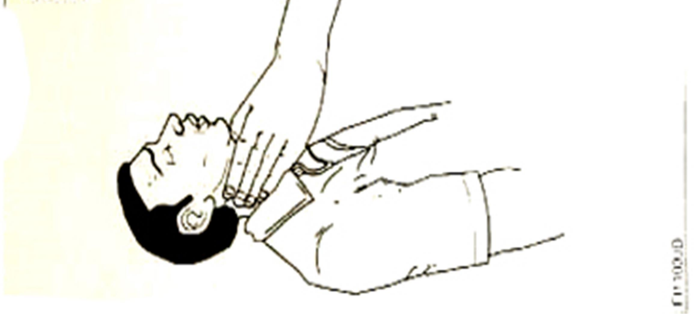

२. **ओठांभोवती निळसर रंग (Blue colour around lips) :**
ऑक्सिजनच्या अभावामुळे ओठ आणि तोंडभोवतीचा भाग निळसर किंवा फिकट पडलेला दिसेल.

३. **डोळ्याची बाहुल्या रुंद झालेली (widely dilated pupil of the eyes) :**डोळ्याची बाहुल्या सामान्यपेक्षा खूप मोठ्या आणि रुंद झालेल्या असतात आणि प्रकाशासाठी प्रतिसाद देत नाहीत.

✓ **निष्कर्ष:** वरील तिन्ही लक्षणे दिसल्यास, ती व्यक्ती **हृदयाचे ठोके थांबल्याची** स्थितीत असल्याचे निश्चित समजावे आणि **ताबडतोब CPR (हृदय-फुप्फुसाची पुनर्प्राणायन क्रिया) सुरू करावी.**

2. बाधित व्यक्तीला पाठीवर जमिनीवर झोपवा.
3. बाधित व्यक्तीच्या छातीच्या बाजूला गुडघे टेकून बसा आणि छातीच्या हाडाचा (ब्रेस्टबोन) खालचा भाग शोधा. (आकृती १४)

Fig 14

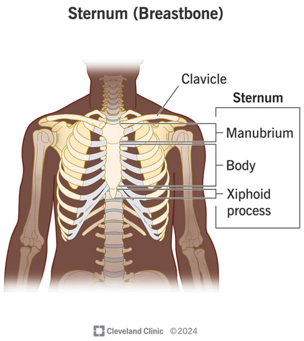

4. एक हात छातीवर ठेवा आणि दुसरा हात त्याहातावर, बोटे एकमेकांत अडकवून. (आकृती १५)

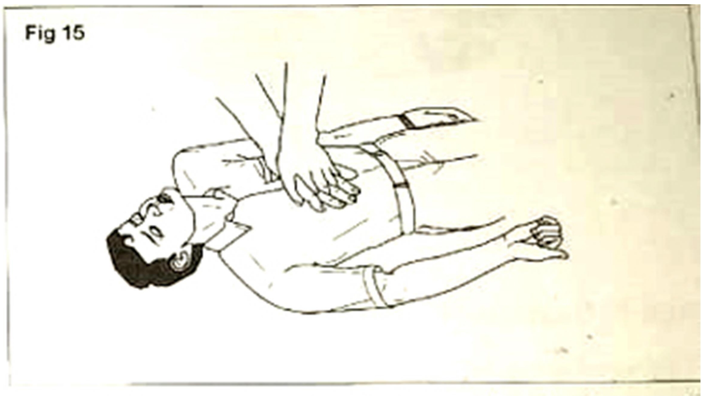

5. हात सरळ ठेवून, जोरात ब्रेस्टबोनच्या खालील भागावर दाब द्या आणि नंतर पूर्णपणे pressure काढून घ्या (आकृती १६)

6. वरील क्रिया एका सेकंदाला एक या प्रमाणे १५ वेळा पुनरावृत्ती करा .
7. हृदयाची नाडी परत आली का ते तपासा. (आकृती १७)

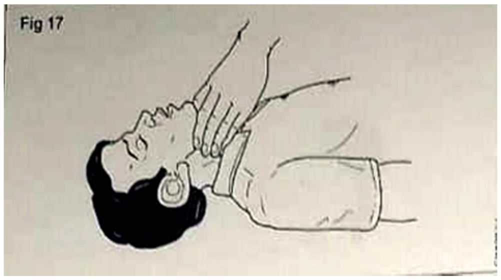

8. **माउथ-टू-माउथ पद्धतीने दोन श्वास घ्या.** (आकृती १८)

9. वरीलप्रमाणे छातीवर दाब देण्याची क्रिया एका सेकंदाला एक या प्रमाणे १५ वेळा करणे व दोन mouth to mouth श्वास देणे . नाडी तपासणे . हि क्रिया सतत सुरु ठेवणे .
10. जसे पिडीत व्यक्तीचे heart beats सुरु होईल तसे दाब देणे थांबवा . मात्र mouth to mouth द्वारे श्वास देणे सुरूच ठेवा जेव्हा नैसर्गिक श्वासोच्छ्वास आणि नाडी परत येते, तेव्हा प्रक्रिया थांबवा.
11. बाधित व्यक्तीला बरोबर स्थितीत (अर्ध्या-बाजूला, आकृती १९) झोपवा आणि डॉक्टरांना बोलावा.

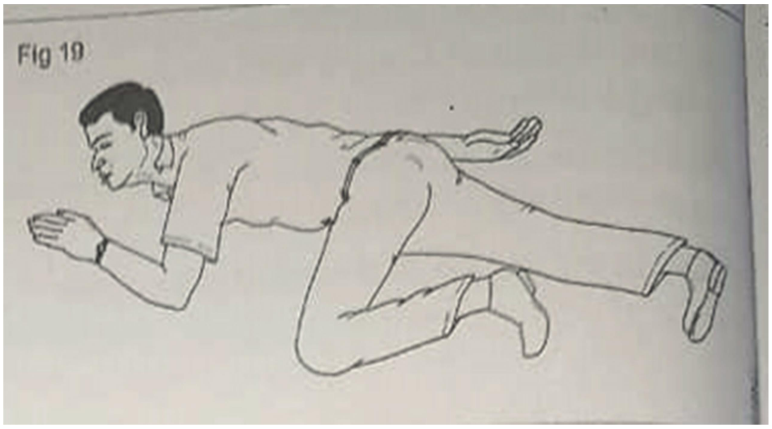

Other Steps

- ताबडतोब डॉक्टरांना / एम्ब्युलन्सला बोलावणे पाठवा.
- बाधित व्यक्तीला ऊबदार ठेवा आणि झोपवून ठेवा. जर त्यांना आघात (शॉक) बसला असेल, तर **हात-पाय** हलक्या हाताने चोळून रक्ताभिसरणास उत्तेजित करा. चोळण्याची दिशा नेहमी **हृदयाकडे** असावी.